

La necròpolis d'incineració de Can Barraca (Besalú, Garrotxa) Resultats preliminars

PAU MARTÍN¹

INTRODUCCIÓ

El jaciment arqueològic de Can Barraca (Besalú) es troba en una plana al nord del poble de Besalú. L'indret es presenta molt ben comunicat: al nord té sortida cap a l'Alta Garrotxa i el Prepirineu a través de la zona de Beuda; al sud té sortida cap al Pla de l'Estany i a l'est connecta amb les planes més occidentals de l'Empordà. A l'oest resta tota la vall del Fluvià. El nom de Can Barraca prové de la casa a la qual pertanyen els camps on és el jaciment. Al camp agrícola annex als terrenys de Can Barraca, Can Ring, trobem les restes de la vila romana d'època republicana del mateix nom.

Les coordenades del jaciment s'han determinat prenent com a referència un punt entre el túmul 1 i el túmul 2, a la creueta entre els quadres P89-P90-Q89-Q90, corresponent a la part central del jaciment. Les coordenades d'aquest punt són 474638.14X, 672972.07Y.[186,12 metres sobre el nivell del mar.

Els treballs que es descriuen van tenir lloc en el marc del seguiment arqueològic de l'Autovia A-26, tram Besalú-Argelaguer, encarregat a l'Institut de Patrimoni Cultural de la Universitat de Girona per la UTE Ferroviària – Agroman, subcontractada pel Ministeri de Foment.

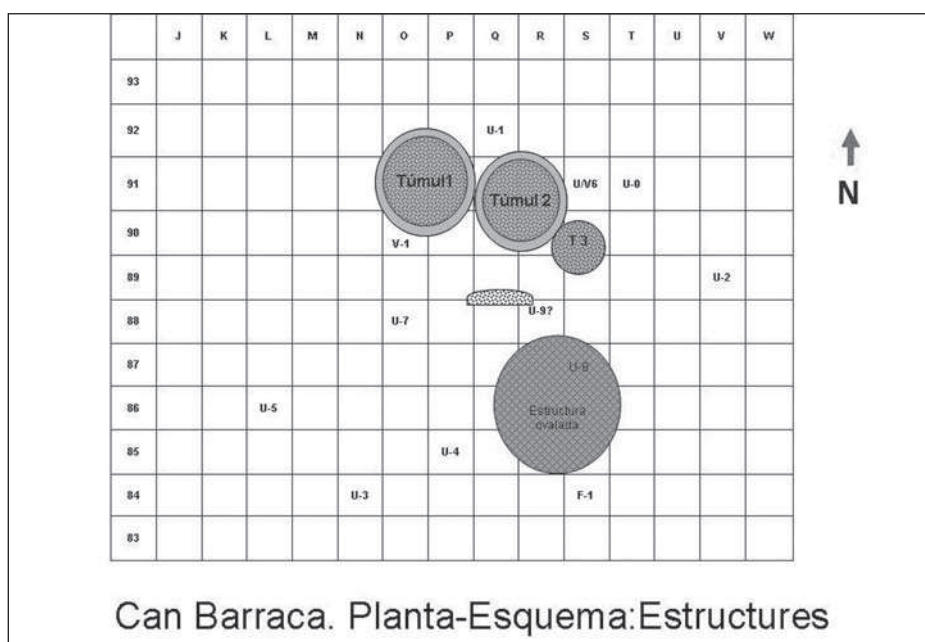
TREBALLS FETS

El 12 d'agost del 2004, mentre es feia el seguiment arqueològic, es va apreciar la presència de material ceràmic fet a mà a les seccions d'un sondeig fet per l'empresa

---

1. Institut de Patrimoni Cultural de la Universitat de Girona

constructora prop del PK2700 de la nova carretera, al terme municipal de Besalú, al nord del seu nucli urbà. En resseguir els perfils del sondeig es varen recollir uns 70 fragments ceràmics, amb algun fragment acanalat i alguna incisió, així com un recipient quasi sencer trobat en posició vertical, que es va determinar com a urna cinerària. Aquest fet permeté preveure un jaciment del tipus camp d'urnes i es va procedir a delimitar-lo.

Figura 1. Planta Can Barraca.

Durant la segona quinzena d'agost, es feren rases amb màquina sota control arqueològic. Amb una retroexcavadora es van fer un seguit de rases en paral·lel al llarg del traçat afectat per les obres, des de l'exterior, des d'uns 50 metres de distància, fins a la part més propera a l'urna trobada. Totes les rases van resultar negatives i veient que ens aproximàvem al nucli principal, es va decidir fer els darrers sondejos a mà, amb un equip de tres arqueòlegs.

Una vegada feta la delimitació del jaciment, de l'1 de setembre fins al 18 de novembre es va fer l'excavació en extensió, amb un grup de treball de 6 arqueòlegs. S'acabà excavant una quadrícula de 13x11 metres i documentant el jaciment en una superfície de 100 m². En arribar als límits del jaciment, s'excavà una línia perimetral de seguretat, per confirmar que aquest no tenia continuïtat, tal com indicaven els sondejos previs.

Malgrat la sort d'haver pogut detectar el jaciment de Can Barraca i d'altres abans que siguin destruïts, no ens podem estar de dir que la metodologia de seguiments arque-

ològics que se segueix a la majoria d'obres de grans traçats lineals que es porten a terme a Catalunya representa greus riscos per al patrimoni arqueològic. Abans de l'entrada de la maquinària emprada per al moviment de grans volums de terra, caldria fer actuacions preventives amb una metodologia de mostreig rigorosa, que aportessin informació prèvia sobre les zones de més risc i/o interès arqueològic.

ESTRATIGRAFIA

El terreny està format a base de terrasses fluvials, que formen bosses que es reomplen d'argila. Trobem alternança d'aquestes bosses amb nivells de còdols i de graves de gruix variable. Des del punt de vista estratigràfic ha estat molt difícil constatar diferències de textures i canvis de coloració, així que hem basat la determinació dels nivells arqueològics en la presència/absència de certs elements del registre.

0: (0 a 60 cm) Nivell agrícola actual. Terra vegetal ja extreta per les màquines.

1: (60-110 cm) Nivell amb alguna ceràmica corresponent al jaciment arqueològic, però també amb materials arqueològics més recents, amb absència d'ossos amb mostres de calcinació.

2: (110-120 cm) Aparició de la part superior de les estructures arqueològiques de la necròpolis. Entre elles i arreu de l'àrea excavada, apareix un nivell de material dispers, amb presència d'ossos calcinats i material ceràmic fragmentat, juntament amb alguns fragments d'objectes de bronze i una fusaiola. Aquests elements no apareixen directament relacionats amb cap estructura, però sembla lògic pensar que provenien de l'aixovar d'algun enterrament arrasat.

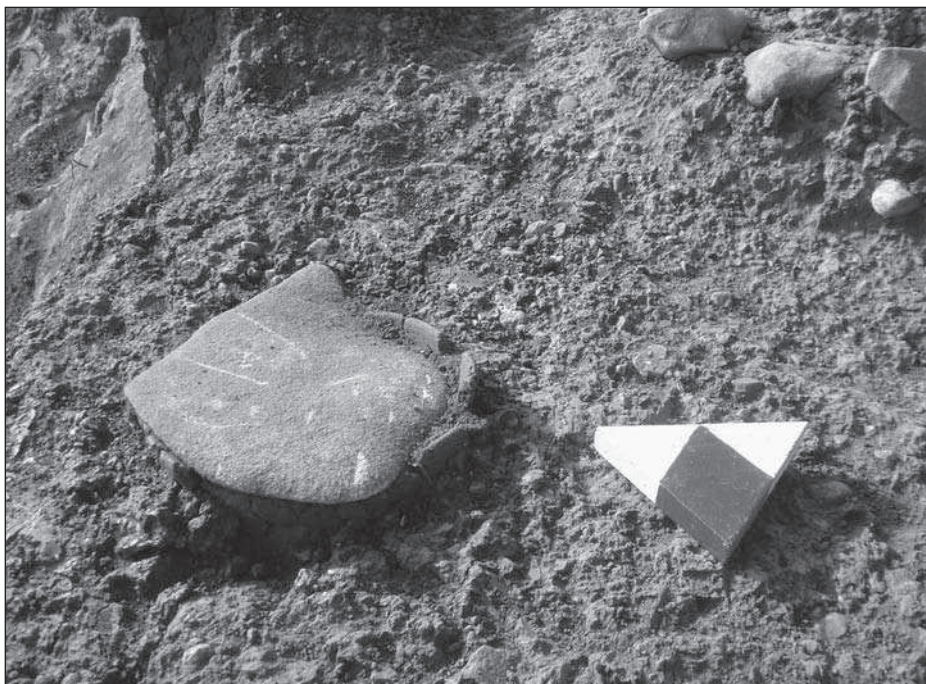
3. Estructura ovalada. Estructura sense continuïtat i coberta estratigràficament pel nivell arqueològic de la necròpolis. L'enterrament U8 amortitza part del reompliment superior de l'estructura ovalada.

4. Nivell geològic, amb l'aparició de la terrassa fluvial quaternària, composta en alguns sectors per graves fines i/o gruixudes i còdols de grans dimensions. El jaciment s'assenta sobre un petit enfonsament o cubeta natural de la terrassa. En les parts perimetrals del jaciment, alguna de les fosses excavades s'assenten directament o fins i tot rebenten les graves naturals (la fossa 1, l'urna 3 i l'urna 5 rebenten les graves i l'urna 2 i la 4 s'hi dipositen immediatament al damunt). A la part central del jaciment, en canvi, veiem encara argila entre la base de les estructures i la terrassa fluvial (túmuls i urnes 1, 6, 7, 8 i 9).

ESTRUCTURES DOCUMENTADES

A l'àrea excavada s'han documentat 9 enterraments dins urna ceràmica disposada en fossa simple; 1 enterrament en fossa, sense estructura ni urna ceràmica; 4 enterraments amb coberta pètria i finalment una estructura ovalada de grans dimensions corres-

ponent a una fase d'ocupació anterior. El grau de preservació d'alguna d'aquestes estructures és molt remarcable.

Figura 2. Enterrament en urna 1.

Enterraments dins urna ceràmica en fossa simple

S'han documentat un total de 9 enterraments dins urna ceràmica i fossa simple, repartits arreu de l'àrea de la necròpolis.

En primer lloc es documenten restes òssies escampades intencionadament a l'exterior del lloc d'enterrament. Quant al cobriment dels enterraments, en 3 casos (urna 5, T1 i T2) l'enterrament es presenta doblement cobert, amb una llosa rectangular i de dimensions més grans (aproximadament de 25 a 35 centímetres de llarg) col·locada plana sobre l'enterrament. En ocasions s'ha atribuït a aquestes lloses una funció indicadora, amb l'objectiu de no superposar enterraments. Però les urnes sota túmul de Can Barraca estan també cobertes per dues lloses. Tenint en compte que l'enterrament i, per tant, també les lloses anaven recobertes amb diverses capes de còdols, pensem que quedaria descartada una possible funció d'indicació visual.

En els casos en què l'urna s'ha documentat fins a la boca, s'ha trobat una llosa-tapadora (urnes 1 i 5 i urnes de túmuls 1 i 2), de pedra local i d'entre 10 i 15 centímetres de diàmetre. S'escullen morfologies i mides que s'adaptin a la boca de l'urna, i en alguns

casos fins i tot es tallen per tal d'aconseguir la mida desitjada. Les lloses tapadora es troben encastades dins el vas cinerari, la major part sobre el vas i una petita part sobresortint-ne lleugerament, en cap cas segellant hermèticament la boca de l'urna, ni tampoc inserides del tot a dins, si bé és difícil valorar-ne la intencionalitat funcional o ritual. En cap cas es documenta a Can Barraca una tapadora ceràmica i tampoc no s'hi troba ni un sol fragment pertanyent a cap plat entre tot el registre ceràmic del jaciment.

No ha estat possible documentar la morfologia de les fosses d'enterrament. A causa de la sedimentació i la composició dels sòls, la impossibilitat de documentar els límits de les fosses és una característica comuna a d'altres jaciments a l'aire lliure de la zona, com Plansallosa (Montagut) o la Prunera (Sant Joan les Fonts). A Can Barraca tenim alguns indicis que ens permeten deduir els límits de les fosses, pel fet que, en ocasions, estan excavades en les graves i perquè a l'espai entre l'urna i la paret de la fossa s'hi troba material arqueològic. En aquests casos, la capacitat de les fosses era la mínima per poder-hi encabir l'urna.

Figura 3. L'enterrament en Urna 5 amb les dues lloses.

Algunes de les urnes apareixen malmeses en diversos graus, sovint esclafades per la seva part superior, en alguns casos possiblement pel pes de la pròpia llosa i en d'altres per fenòmens externs. Les urnes es van extreure senceres i consolidades amb gases adherides a la paret exterior dels vasos amb una barreja d'Imedio i acetona al 50%, procés no agressiu i completament reversible. Posteriorment se'n va fer la microexcavació al Laboratori d'Arqueologia de la Universitat de Girona.

Figura 4. Urna del túmul 1.

Els vasos contenidors de les restes, malgrat l'escàs nombre d'enterraments de la necròpolis, presenten una varietat de formes i decoracions molt àmplia, a l'espera de l'estudi ceràmic definitiu. A tall d'exemples podem esmentar que l'urna 1 presenta un perfil molt rectilini, lleugerament en S amb cordó imprès; l'urna 3 presenta forma bitroncocònica i peu lleugerament sobreaixecat. Està decorada a la seva part central per incisions triples formant sanefes geomètriques en forma de meandres continus. Les incisions estan fetes abans de coure, amb punta roma. L'urna del túmul 1 presenta una forma globular, amb vora exvasada i coll estret. Quant a altres decoracions, destaca la presència de l'acanalat ample i horitzontal i la incisió de doble traç. L'acanalat, que es troba a la part alta de les urnes, sol estar associat a una línia de punts incisos o comes incises que van arran de la línia més ampla del vas. Trobem també formes llises.

La decoració que forma part de l'acabat del vas se sol tenir en compte com a referent cronològic i cultural important, si bé a Can Barraca tanta varietat en una mateixa necròpolis planteja problemes per inferir períodes a través de les formes ceràmiques trobades. Tant les formes com les decoracions no són exclusives del context funerari, sinó que es troben també en contextos d'hàbitat ben propers, a Can Xac (Argelaguer). És només la seva funció el que els dona el caràcter funerari.

En les diverses urnes es documenta un nombre molt variable de restes òssies, ocupant sempre la base de l'urna des de 1 a 13 centímetres. L'extrema debilitat de les restes òssies va fer aconsellar de passar les urnes a l'antropòloga en el moment de l'aparició del micronivell amb aquestes restes, per tal que les pogués anar determinant a mesura que s'extreien del fons del vas.

Pel que fa als objectes d'acompanyament, solament s'ha documentat un element a l'urna 1, situada al nord dels túmuls i molt propera a aquests. Enganxada a la base i plana, sota els ossos, apareix una arracada de bronze, de 12 mm de diàmetre. Es tracta de l'únic element d'aixovar trobat *in situ*, juntament amb una dena de l'enterrament en fossa. Trobem vasets de parets molt fines i dimensions reduïdes, que es podrien interpretar com a vasos accessoris encara que ens inclinem més aviat a pensar que devien formar part del ritual d'enterrament o bé de les ofrenes en visites posteriors.

Figura 5. Urna 3. Incisions triples en forma de meandres.

Enterrament en fossa sense urna

A l'extrem sud del jaciment es va documentar un enterrament amb els ossos dipositats directament en una fossa excavada a les graves de la terrassa, sense dipòsit en urna ceràmica (F1). La fossa està excavada en el pendent que formen les graves del sud del jaciment. De secció globular lleugerament allargada, amida 30 centímetres de fondària i 25 centímetres de diàmetre màxim.

Figura 6. Foto global dels túmuls.

Veiem similituds tant pel que fa a morfologia com a estructuració interna de l'enterrament amb els enterraments dins l'urna. La fossa presenta diversos nivells delimitats per la col·locació de llosetes planes, amb una primera llosa a la meitat de la fossa amb ossos per sobre i per sota. Sembla entreveure's una intencionalitat molt similar a la de la resta d'estructures de la necròpolis, tant als túmuls com a les urnes simples: primer, part dels ossos dipositats a sobre; llavors dues petites lloses que podien haver cobert l'enterrament (havent cedit *a posteriori*) i al fons la majoria dels ossos. Entre els ossos es troba el segon element d'aixovar trobat *in situ* als enterraments de la necròpolis: una dena de pasta vítria de color groguenc.

Els ossos presenten un estat divers de cremació, menys acurada, i menor fragmentació que en d'altres enterraments de la necròpolis. Trobem petits fragments de diversos vasos ceràmics aliens en principi a l'estructura, no sabem si relacionats amb l'acció de l'enterrament o aportats *a posteriori*.

Enterraments en estructures complexes: els túmuls

S'han documentat de manera clara 3 enterraments coberts per estructures pètries i en dos dels casos conformant clarament estructures tumulars.

Els túmuls 1 i 2 (T1 i T2) presenten idèntiques característiques. Veiem una estructura gairebé circular, lleugerament ovalada de nord a sud, potser per factors postdeposicionals (2,10 metres de nord a sud i 1,90 d'est a oest al túmul 1, i 190 centímetres de diàmetre nord a sud i 160 est a oest al túmul 2).

Figura 7. Túmul 2.

El cercle exterior està format per una anella a base de còdols de grans dimensions clavats de cantell, alguns de més de 40 centímetres de llargada. La coberta pètria està formada per diverses capes de còdols de petites dimensions juntament amb alguns de més grans. El túmul en si, l'amuntegament de terra que cobriria l'estructura, no es detecta ni a Can Barraca ni a d'altres jaciments. Enriqueta Pons opina que potser eren túmuls plans, sense cobrir.

Sota la coberta pètria, delimitem a la part central la presència d'ossos i carbons dipositats de manera clarament intencional, si bé poc acurada, en una àrea circular d'uns 60 centímetres de diàmetre, amb un gruix màxim a la part central de 8 centímetres i aprimant-se cap als extrems. Sembla entreveure's un cercle intern que podria delimitar el *loculus* i a T1 s'observen pedres col·locades en aquest cercle que delimiten l'espai on posteriorment s'abocaren els ossos. Sota aquest paquet d'ossos apareix la llosa central cobrint l'urna cinerària tancada amb la llosa tapadora.

El túmul 3 està adossat a la part est del túmul 2, semblaria que afegit posteriorment, amb unes característiques constructives i estructurals significativament diferents. Presenta planta irregular i dimensions reduïdes, amb 1,20 metres de diàmetre de nord a sud i 1,10 metres d'est a oest. Aquest túmul no disposa d'anell de pedres i presenta com a coberta una única capa de còdols, de dimensions més grans. Per la superposició de les pedres internes sobre les externes, aquestes es devien col·locar en primer lloc, tal com és visible també amb els anells dels túmuls 1 i 2. Així doncs, l'enterrament es fa ja en un espai delimitat prèviament per l'anell de pedres i com hem vist anteriorment dins d'aquest es delimita un segon anell concèntric on es dipositen els ossos.

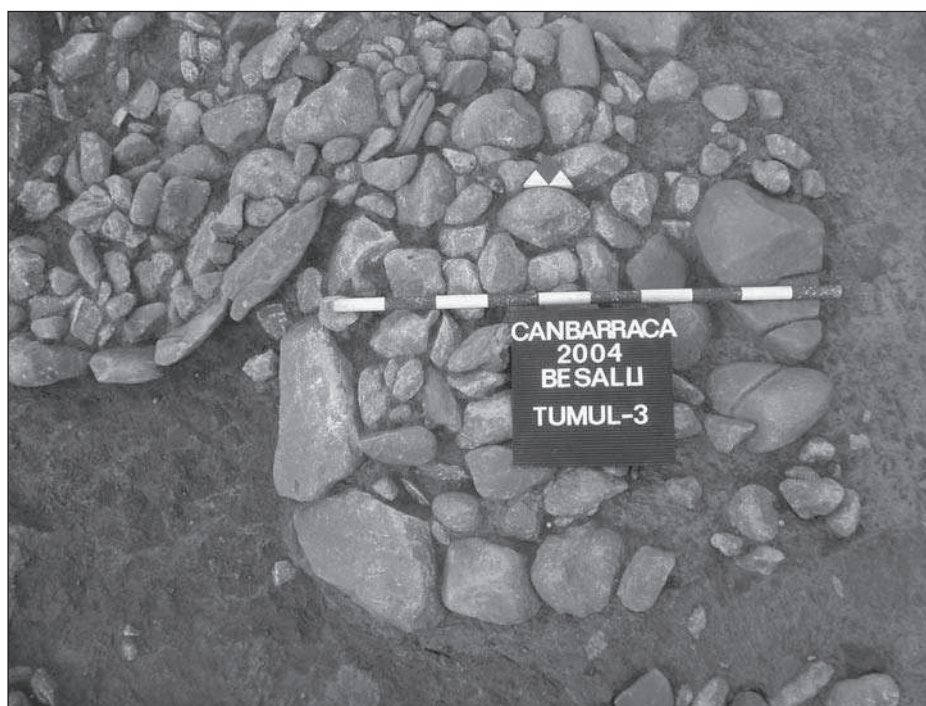
Les diferències arquitectòniques del túmul 3 continuen amb el tipus d'enterrament. Així, sota els còdols apareix immediatament l'abocament dels ossos del difunt, alguns fragments ceràmics i un gran fragment de fusta carbonitzada de 31 centímetres de llar-

Figura 8. Urna i anell extern del túmul 1.

gada i 6 centímetres d'amplada màxima. A banda i banda del carbó apareix algun fragment ceràmic i un paquet d'ossos escassos i molt fragmentats, dipositats directament a terra i sense contenidor ceràmic. Desconeixem el motiu de la deposició intencional d'un carbó-tronc de fusta tan gran acompanyant unes restes òssies tan minses. Alguns dels fragments ceràmics remunten fins a conformar una decoració incisa doble en aspa, considerada mailhaciana i molt semblant a la trobada a la necròpolis del Pi de la Lliura (Vidreres, Selva).

Es documenta també una possible estructura tumulària arrasada (T4). Presenta forma arrodonida per la banda nord i s'ubica entremig d'una zona on no hi ha còdols d'aquelles característiques excepte els que conformen els túmuls. L'estructura es compon d'una sola capa de grans còdols i just on hi devia haver la part central, al sud del que resta d'estructura, apareix una petita concentració d'ossos i carbons que podria indicar el lloc de l'enterrament.

Figura 9. Túmul 3.

Els tres túmuls principals de Can Barraca es presenten pràcticament imbricats la qual cosa fa pensar en un mateix moment constructiu. Trobem una voluntat clara d'unir els túmuls 1 i 2 ja que l'espai que hi ha entre les anelles de pedres que els uneixen es va reomplir amb petits còdols, de manera que podem suposar que són fruit dels mateixos constructors i d'un moment molt proper en el temps, si no simultanis. El mateix succeeix entre els túmuls 2 i 3, ja que fins i tot no és visible la zona limítrofa

entre ells. Pel fet que està adossat a T2, creiem que el túmul 3 va ser el darrer a construir-se.

Tant a la Colomina (Gerb, Lleida) com a Arihouat (Garin, Alta Garona) tenim ben documentades agrupacions de tombes similars, amb petites tombes adossades a altres de més grans dimensions. Al Coll del Moro (Gandesa), si bé amb una cronologia posterior (600 al 500 aC), les investigadores interpreten aquest fet com una supeditació social, reflex d'una societat amb incipients indicis de jerarquització.

Com a referents més propers a aquest tipus d'enterraments tumulars al nord-est de Catalunya trobem la necròpolis de Puig Alt (Roses) ubicada cronotipològicament entre el 850 i el 750 aC pel tipus d'enterraments i perquè s'hi troben urnes d'estil mailhacià. Val a dir, però, que la necròpolis de Puig Alt és de dimensions més grans i que presenta enterraments exclusivament tumulars, juntament amb un conjunt ceràmic més homogeni que el trobat a Besalú.

Les restes òssies

Malgrat les limitacions analítiques i metodològiques que implica l'estat fragmentari dels ossos cremats, els estudis antropològics representen una font d'informació imprescindible per a la correcta interpretació dels esdeveniments de les societats incineradores del passat. Amb aquest objectiu podem avançar algunes dades significatives de l'estudi de l'antropòloga Bibiana Agustí.

A cada dipòsit documentat a Can Barraca se li pot atribuir un mínim d'un individu, sense cap mostra amb elements repetits o incompatibles anatòmicament. El volum dels ossos és summament variable, amb el pes dels dipòsits entre 5 i 913 grams i el nombre de fragments varia entre 29 i 1.103.

El procés de cremació al qual han estat sotmesos els cadàvers requereix una temperatura al voltant dels 600° C o superior. Quan s'han pogut observar esquerdes, aquestes són curvilínies i irregulars, tal com solen aparèixer en individus que han estat cremats poc després de morir. La bibliografia coincideix a assegurar que la cremació es feia en una estructura feta expressament per a aquesta finalitat, anomenada *ustrinium* si bé en la necròpolis de Can Barraca, com en tantes d'altres, ha estat impossible documentar cap estructura o espai destinat a aquesta funció.

Pel que fa a la representativitat esquelètica, podem dir que tots els sectors anatòmics estan representats, si bé en diferents proporcions. Mereix una atenció especial la presència de fragments diafisaris de metatarsians, metacarpians i falanges tant de l'extremitat superior com de la inferior, que es reconeixen en la meitat dels conjunts amb una representació que sol estar per sobre del 5%.

El material dentari s'identifica en la major part de les mostres, ja sigui sota la forma d'elements radiculars com de gèrmens, sempre protegits per l'estructura òssia mandibular o maxil·lar. Això ha permès fer l'estimació d'edat de tres individus infantils: el de l'urna del túmul 2 (5-7 anys), el del túmul 3 (7-9 anys) i el de l'urna 1 (menor de 6 anys)

a partir del desenvolupament dels gèmens. El quadre d'edat i sexes que s'obté correspon a 11 individus, tres dels quals infantils—un menor de 6 anys i dos entre 6 i 9 anys—. La resta corresponen a 3 adults i a 5 probables adults. Desafortunadament, no s'ha conservat cap marcador sexual que permeti fer una interpretació en l'establiment de relacions estructurals o amb material d'acompanyament. Val a dir, però, que al túmul 3 apareix una petita resta de conquilla marina, que algun autor utilitza com un dels elements discriminators per a enterraments femenins (JANIN, 1995).

L'estructura ovalada

S'ha documentat una estructura ovalada excavada, amb planta de 3x2,5 metres a la seva part superior i seccions còncaves molt regulars. Orientada de nord a sud, presenta unes característiques constructives i uns materials ceràmics diferents de la resta del jaciment. Estratigràficament s'observa com l'estructura és anterior als enterraments de la necròpolis ja que es troba sota el nivell amb materials dels enterraments i de fet un d'ells, U-8, està superposat a la banda nord de l'estructura.

Figura 10. Estructura ovalada del BFI.

El reompliment de l'estructura tenia una potència de 30-40 centímetres, i s'hi va trobar sobretot material ceràmic i restes carbonitzades de grans dimensions, disperses arreu del reompliment. En menor nombre trobem restes de talla lítica i de fauna. A més

del material descrit trobem grans pedres abocades sense cap ordre, que porten a pensar en un abocament poc acurat.

Segons l'estudi faunístic de la doctora Maria Saña, a partir de la variabilitat esquelètica documentada s'evidencia la presència en el reompliment de l'estructura de, com a mínim, dos exemplars de bou, un d'edat adulta i un altre de subadult; una cabra adulta; una ovella adulta; un oviscaprí subadult i un porc adult. Quant a la intencionalitat de la deposició, cal remarcar un cert grau de selecció d'espècies domèstiques i, entre aquestes, només aquelles productores d'aliment (normalment criades en ramaderia durant aquestes cronologies).

Entre el registre ceràmic es troben nombrosos fragments de grans dimensions, amb parets de quasi 2 centímetres de gruix, que conformen un gran recipient ceràmic (més de 60 centímetres d'alt i 40 de diàmetre màxim), fet amb desgreixant extremament gran i de factura molt grollera. El vas apareix en moltes de les seves parts, des de la vora fins a la base, la qual cosa ha permès un remuntatge considerable. La base és estreta i prima (4 mil·límetres a la part central), fet que reforça la idea d'un transport poc viable i, per tant, d'un ús estàtic del vas. Per les característiques físiques del recipient, una possible opció funcional seria l'emmagatzematge de cereals.

La resta de material ceràmic presenta vores decorades amb digitacions, cordons impresos, digitacions amb angles... Veiem vasos de superfícies llises amb les vores decorades, amb els llavis decorats amb impressions d'angles o petites incisions. Destaca també l'aparició de diverses petites tasses carenades, alguna amb la base lleugerament umbilicada i de 6 apèndixs de botó per sobre de la vora, dos d'ells clarament *ad ascia*. Veiem gran variabilitat entre els apèndixs, fet que si tenim en compte les tipologies existents, ens portaria a pensar més en adaptacions locals que en importacions. Algunes d'aquestes formes ceràmiques arrenquen ja des del bronze mitjà i en ocasions des del bronze antic, ja que es troben formes semblants a la Cova B d'Olopte (Cerdanya), durant el bronze mitjà (Toledo, 1998). Globalment, però, el conjunt ceràmic ens porta a ubicar el jaciment al bronze final I/II o bronze recent, si fem servir els apèndixs de botó *ad ascia* com a fòssils directors.

S'ha datat una resta de fusta carbonitzada de *Quercus sp. caducifolis* recollida de la part inferior de l'estructura: Beta 206319: 3070±60 BP; CAL BP 3390-3090 a 2 sigmes. Si bé la forquilla ens resulta massa ampla per poder precisar, la datació per radiocarboni confirma que es tracta d'una ocupació anterior a la necròpolis, que resulta compatible amb l'orientació cronotipològica dels apèndixs de botó *ad ascia*, no associats enlloc a necròpolis d'incineració.

CONCLUSIONS PRELIMINARS

L'aparició de les necròpolis d'incineració tumulària es detecta des de la fi de l'edat del bronze i adquireix el màxim desenvolupament al llarg de tota la primera edat del ferro. Tradicionalment es deia que no existia cap organització interna en els cementiris

tumulars del nord-est peninsular, potser traslladant d'alguna manera la imatge de les necròpolis planes als cementiris tumulars.

Sembla que els enterradors dels morts i/o constructors de les estructures que els havien d'acollir volien que les restes romanguessin juntes. D'aquest fet sembla lògic deduir que aquelles persones ja havien tingut alguna forta vinculació en vida, però cal anar en compte a l'hora d'atribuir parentescos sanguinis a manca d'estudis d'ADN, ja que les relacions humanes de convivència poden anar molt més lluny (o més a prop) de la consanguinitat o del nucli familiar tradicional.

Observem gran diversitat quant a l'arquitectura funerària de la necròpolis de Can Barraca i resulta inquietant el motiu de l'elecció d'una o altra forma d'enterrament. Fins i tot si la inversió de treball a l'hora de construir els túmuls i portar a terme el ritual fos similar en unes i altres estructures, sembla clara la voluntat de distinció dels enterraments d'uns individus del grup per sobre dels altres. Creiem, doncs, que el registre funerari ens porta a pensar en societats desiguals, encara que aquesta desigualtat no es tradueixi en els aixovars. A aquest efecte, la determinació dels dos individus enterrats als túmuls 2 i 3 com a infantils sorprèn si pensem en supeditacions basades en la posició econòmica i social individual. Després de valorar la informació disponible sobre les relacions entre estructures, aixovars i enterraments de Can Barraca, no podem estar més d'acord amb López i Pons (1995) en afirmar que "esdevé impossible extreure conclusions de caire socioeconòmic de les mides i associacions internes de les estructures", si bé afegiríem que aquestes sens dubte estaven ja presents en les societats del bronze final.

La relació poblat-necròpolis és la que ens permetria una major capacitat d'anàlisi sobre les estructures socials dels seus habitants. Una de les qüestions que s'han de superar és si realment aquestes necròpolis pirinenques es relacionen amb assentaments estables en la zona, més enllà de la tradicional visió de l'àrea com a zona de pas i lloc freqüentat per pastors transhumants. En aquest aspecte seria vital estudiar les semblances i diferències amb un jaciment del mateix període proper a Can Barraca, el poblat de Can Xac (Argelaguer), situat tan sols 4 quilòmetres a l'oest seguint la vall del Fluvià.

La decoració ceràmica, semblant a la primera fase de Mailhac i Agullana, ens portaria a situar la necròpolis al BFIIIb/Mailhacià (850-650 aC). La situació del jaciment a tocar de les planes empordaneses fa compatible una atribució cultural a aquest grup, relacionat tradicionalment amb l'Empordà i les seves rodalies. Cal, però, ser molt prudent davant la gran varietat de tipologies constructives, formes ceràmiques i decoracions del jaciment que farien pensar en cronologies ben diverses si ens centréssim solament en les referències tipològiques. Creiem que les datacions per radiocarboni permetran situar cronològicament la necròpolis amb més precisió.

L'estructura ovalada es presenta en part construïda, amb algunes pedres col·locades/adossades als laterals, si bé no s'ha trobat cap estructuració interna que ens doni indicis del seu ús habitacional (forats de pal, arranjaments de l'espai, fogars, banquetes...) i tampoc no s'ha trobat cap preparació del sòl. Manca qualsevol indicatiu d'alguna àrea de treball relacionada amb funcions productives i solament el gran recipient cerà-

mic ens dóna alguna idea sobre la funció de l'estructura, relacionant-lo amb un ús d'emmagatzematge, potser de cereals. Malgrat la dificultat d'entreveure la seva funció, el jaciment permet l'estudi d'un conjunt ceràmic tancat del BFI/II-bronze recent.

BIBLIOGRAFIA

- AGUSTÍ, B. (1999) Els rituals funeraris del període calcolític-bronze final al nord-est de Catalunya. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Girona.
- AGUSTÍ, B.; COLOMEDA, N. & MANZANO, S. (2004) "El jaciment de Can Xac (Argelaguer, La Garrotxa)". Setenes jornades d'arqueologia de les comarques de Girona, pp: 109-114.
- ALCALDE, G.; MOLIST, M. & TOLEDO, A. (1994) "Procés d'ocupació de la Bauma del Serrat del Pont (La Garrotxa) a partir del 1450 AC". Olot, Publicacions Eventuals d'Arqueologia de la Garrotxa, 1.
- ANDUGAR, L. & SAÑA, M. (2004) "La gestió ramadera durant el segon mil·lenni". Cypsela 15. pp 209-228. Museu D'Arqueologia de Catalunya. Girona.
- BURJACHS, F. (1991). "Evolució de la vegetació i la paleoclimatologia de fa més de 85000 anys a la regió d'Olot". Vitrina, 5 pp: 39-46.
- CASTRO, P.; LLULL, V & MICÓ, R. (1996) "Cronologia de la Prehistoria Reciente de la Península Ibérica y Baleares (c2800-900cal ANE)" BAR International Series, 652.
- CLOP, X.; FAURA, J.M.; GANGONELLS, M.; MOLIST, M. & NAVARRO, C. (1998) "El Pla de la Bruguera. Centre de distribució Sony. Una necròpoli d'incineració de la Primera Edat del Ferro a Castellar del Vallès". Excavacions arqueològiques a Catalunya, 15. Departament de Cultura, Barcelona.
- ESPEJO, J.M. (2001) "La cerámica con asas de apéndice de botón: un estado de la cuestión". Pyrenae 31-32. Universitat de Barcelona. pp: 29-55.
- FERRÁNDEZ, M.; LAFUENTE, A.; LÓPEZ, J. & PLENS, M.(1991) "La necròpolis d'incineració de la Colomina 1 (Gerb, La Noguera). Metodologia i classificació de les estructures tumulars". Limes 0. pp: 86-115.
- GASCÓ, J. (1987) "L'Âge du Bronze Final en Languedoc occidental". BRUN, P. et MORDANT, C. (dir) Le groupe RSFO et la notion de civilisation des Champs d'Urnes. Actes du colloque international de Nemours 1986. APRAIF, pp: 465-479.
- JANIN, TH. (1995) "Les pratiques funéraires à la fin de l'âge du bronze s. IX-VIII en Bas Languedoc". Xè Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà.
- LÓPEZ, J. & PONS, E. (1995), "Les necròpolis d'incineració tumularia de la zona pirinenca". Muntanyes i població. El passat dels Pirineus des d'una perspectiva multidisciplinària. I Simposi de Poblament del Pirineus, Andorra la Vella 1995, pp: 107-126.
- MAYA, J.L. & PETIT, M.À. (1994) "L'Edat del Bronze a Catalunya. Problemàtica i perspectives de futur". Xè Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà, pp: 327-342.

---

* Volem agrair a Enriqueta Pons la seva col·laboració i entusiasme en els treballs portats a terme al jaciment, des de la sorpresa de la primera urna trobada fins a la publicació d'aquest article.

- MAYA, J.L. (1998) "El Bronce Final y los inicios de la Edad del Hierro", a Prehistoria de la Península Ibérica. Ed.Ariel, Barcelona pp: 317-425.
- MULLER, A. (1985) "La necròpole en cercles de pierres" d'Arihouat à Garin (Haute Garonne". Col.Archéologie 1.
- PALOMO, A. & RODRÍGUEZ, A. (2004) "Can Roqueta II". Tribuna d'Arqueologia 2000-2001. Barcelona, pp: 77-98
- PALOMO, A. & PONS, E. (2005) "El bronze inicial a Catalunya i zones limítrofes". Jornada de treball organitzada al 2002. Museu d'Arqueologia de Catalunya. Girona.
- PONS, E. (2000) L'Empordà de l'edat del bronze a l'edat del ferro, (Sèrie Monogràfica, 4) Girona, Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona.
- PONS, E. (2000) "Pobles de muntanya, pobles d'aigua al Pirineu Oriental (1100-650 a.C.)" Col·lecció Papers de Recerca. Olot.
- PONS, E. & SOLÉS, A. (2000) "Una necròpolis d'incineració a la comarca de la Selva: el Pi de la Lliura". Tribuna d'Arqueologia 1999-2000, Barcelona.
- RAFEL, N. (1994) "La Necròpolis del Coll Del Moro (Gandesa, Terra Alta)" Monografies d'Excavacions arqueològiques a Catalunya, 12. Generalitat de Catalunya.
- RUIZ ZAPATERO, G. (1985) "Los campos de urnas del NE de la Península Ibérica". Tesi doctoral. 2t. Universidad Complutense de Madrid.
- RUIZ ZAPATERO, G. (2001) "Las comunidades del Bronce Final: enterramiento y sociedad en los Campos de Urnas", dins RUIZ-GALVEZ, M (coord.) La Edad del Bronce, ¿Primera Edad de Oro de España?. Sociedad, economía e ideología, Crítica Arqueología pp: 257-288.
- TOLEDO, A. (1990) La utilització de les coves des del Calcolític al Bronze Final al N.E. de Catalunya(2220-650aC). Tesi doctoral inèdita. Universitat Autònoma de Barcelona.
- TOLEDO, A. (1998) "Coves A i B d'Olopte". Cypsela nº 12. Museu d'Arqueologia de Catalunya. Girona.
- TRELLISÓ, L.(1998) "La acción del fuego sobre el cuerpo humano: la antropología física y el análisis de las cremaciones antiguas" Cypsela XIII, MAC-Girona, pp: 87-98.